

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD THEKLA REUTEN	5
INLEIDING	6
HOE MOET JE DEZE GREEN FILM MAKING GUIDE LEZEN?	8
DE ROL VAN GELD	10
CARBON CALCULATOR	13
TEAM UP! INSPIRERENDE LOCATIES VOOR TEAM MEETINGS	15
PRODUCTIEKANTOOR	17
TIPS PRODUCTIEKANTOOR	18
INTERVIEW LAURETTE SCHILLINGS - TOPKAPI FILMS	21
PREPRODUCTIE	23
TIPS PREPRODUCTIE	24
INTERVIEW TRENT - NFI MOTION PICTURES	27
INTERVIEW MARLEEN SLOT - VIKING FILM	29
LOCATIE	31
TIPS LOCATIE	32
INTERVIEW MARC BARY - IJSWATER FILMS	35
INSPIRATIE: ID & T	37
TECHNIEK	39
TIPS TECHNIEK	40
LICHT	43
TIPS LICHT	44
INTERVIEW DAAN DE BOER- BELICHTER	47
ART DEPARTMENT	51
TIPS ART DEPARTMENT	53
INTERVIEW ROB BOS - ECO-LOGISCH	54

KLEDING EN STYLING	57
KLEDING EN STYLING TIPS	58
STUDIO JUX, OAT SHOES EN MUD JEANS	60
VERVOER	63
TIPS VERVOER	64
CATERING	67
TIPS CATERING	68
INTERVIEW ESTHER AKKERHUIS - SPEK & BONEN	72
PRODUCTIE	74
TIPS PRODUCTIE	76
INTERVIEW DANIËL AISS- ALP	79
POSTPRODUCTIE	80
TIPS POSTPRODUCTIE	82
INTERVIEW GABRIEL BAUER - FREELANCE REGISSEUR	85
WRAPPARTY	86
DE TOEKOMST VAN DE NEDERLANDSE FILMWERELD	88
BUITENLAND	89
HOE IS DEZE GREEN FILM MAKING GUIDE GEMAAKT?	92
MET DANK AAN	96

FOTOGRAFIE: JOACHIM BALDAUF

Hierbij presenteer ik met trots de gids:
How to Green Film Production (so far).

De vraag of ik ambassadeur van het *Green Film Making Project* wilde worden, kwam voor mij als een antwoord op vragen die ik zelf had: Hoe kan ik in mijn vak en mijn leven dingen anders doen? Hoe kan ik bijdragen aan de verandering die ik in de wereld om me heen vorm zie krijgen? Hoe kan ik als wereldburger, als consument en als filmmaker zorgen dat mijn keuzes geen nadelige gevolgen hebben voor toekomstige generaties?

Elke keuze die je maakt, vormt de wereld. Wat je denkt, wat je doet, wat je koopt, wat je draagt. Ook binnen de filmindustrie. Voor filmmakers, en dus ook voor mij als actrice, ligt daar vanzelfsprekend een verantwoordelijkheid. En tegelijk ligt er een kans. Een kans om het anders te doen, efficiënter, gezonder, beter.

Met het *Green Film Making Project* is een podium geschapen om met die kans aan de slag te gaan. Om heel concreet, in de praktijk te pionieren. Filmmakers worden uitgedaagd bewust te kijken naar de manier waarop hun films tot stand komen. Om op lange termijn duurzamer te werken. En zo bij te dragen aan een betere wereld.

Ik ben er trots op ambassadeur te zijn voor het *Green Film Making Project* en hoop dat jullie veel aan deze gids zullen hebben!

THEKLA REUTEN

HOW TO *green* YOUR FILM PRODUCTION?

Duurzaam een film produceren. Kan dat?

En zo ja; hoe dan? Met die vragen lanceerden wij in 2010 de Green Film Making Competition. Om de Nederlandse filmwereld kennis te laten maken met een duurzame aanpak van produceren.

Inmiddels weten we: Ja, dat kan.

Twaalf productiehuizen hebben de afgelopen twee jaar in hun producties geëxperimenteerd met duurzame, innovatieve oplossingen. Ruim 200 filmprofessionals hebben verschillende rondes van workshops gevolgd, waarin bestaande kennis gedeeld werd. En met de samenwerking met NTR en Filmfonds in het KORT!-project kunnen we constateren dat het ook kan in één van de mooiste programma's in het hart van de Nederlandse filmsector.

WAAROM VERDUURZAMEN?

In alle sectoren van de samenleving vinden ontwikkelingen plaats die de weg vrijmaken naar een duurzamere samenleving. Grote en kleine vragen over efficiënt materiaal- en energiegebruik, logistiek met minder uitstoot van schadelijke stoffen en over gezond, duurzaam geproduceerd voedsel worden aangepakt. Zowel binnen bestaande bedrijven als in nieuwe initiatieven. Dezelfde vragen zijn elke dag aan de orde in een filmproductie.

Ook verschillende buitenlandse filmindustrieën pakken deze vragen op. Duurzaam produceren is in Hollywood, Groot-Brittannië en Frankrijk al sinds 2006 een hot item.

De filmindustrie speelt een leidende rol in het inspireren en vormen van de samenleving. De Nederlandse filmindustrie is het aan haar stand verplicht om deze duurzame, innovatieve ontwikkelingen te volgen en te onderzoeken. En waar mogelijk zelfs antwoorden te vinden die weer als voorbeeld kunnen dienen in andere industrieën.

Verandering biedt een kans om de norm van morgen vast te stellen. Door andere oplossingen te bedenken voor prijzige en vervuilende werkwijzen en processen te verbeteren.

Verandering betekent loslaten van oude waarheden en nieuwe inzichten verwelkomen. Dat is een uitdaging, die een beroep doet op je creativiteit. Het daagt je uit innovatief te zijn in je keuzes om de rest een stap voor te zijn. Eigenschappen die filmmakers ruimschoots bezitten.

WAAROM HOW TO GREEN YOUR FILM PRODUCTION?

We willen een blijvende, duurzame bijdrage leveren aan de filmindustrie. Daarom is deze gids er gekomen. Zodat we de bevindingen van de deelnemende productiehuizen aan de *Green Film Making Competition* 2012 en 2013 kunnen delen. Graag willen we jou inspireren met ons de toekomst van de Nederlandse film vorm te geven!

CHAI LOCHER, METTE TE VELDE,
ROOS DE JAGER & WIENDEL T HOOIJER

HOE MOET JE DEZE GREEN FILM MAKING GUIDE LEZEN?

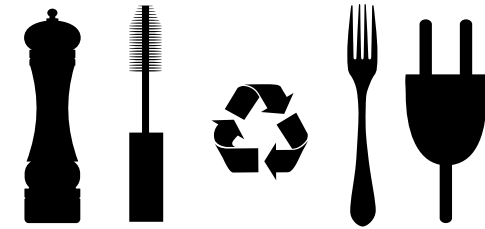
EEN HANDIGE
PRAKTIJKGIDS
(DIE NOG NIET AF IS)

How to Green Your Film Production (so far) laat zien hoe jij als filmmaker mooie films kunt blijven maken, op een duurzame en energiezuinige manier. Dat dat kán, bewijzen de pioniers op dit gebied, de filmmakers die deelnamen aan de Green Film Making Competition.

De ideeën en toepassingen die de deelnemers bedachten zijn gebundeld in deze gids. Met handige tips, nuttige tools en inspirerende voorbeelden en interviews, allemaal afkomstig van kenners en kunners uit de praktijk. Gebruik deze gids als handboek, als richtlijn of als inspiratiebron. Omdat goede ideeën vaak leiden tot nog betere inzichten.

En deze gids is nog lang niet af. Want zoals de filmwereld in ontwikkeling blijft, zo zal ook deze gids zich blijven evolveren. Elke dag komen er nieuwe initiatieven bij die een duurzamere wereld als doel hebben. En veel van die initiatieven zijn makkelijk toe te passen in de filmindustrie. Het *Green Film Making Project* wil deze ontwikkeling gaande houden. En dat willen we doen met jouw hulp.

HANDBOEK RICHTLIJN INSPIRATIEBRON

www.greenfilmmaking.nl

Links naar filmpjes en websites vind je terug op www.greenfilmmaking.nl, de filmportal van het Green Film Making Project. Goede ideeën kun je altijd delen via facebook: www.facebook.com/greenfilmmaking

EÉN DING IS ZEKER: DE TREND IS GEZET. DOOR ALLE FILMMAKERS DIE SNAPPEN DAT DE TOEKOMST VAN FILM GROEN IS, EFFICIËNT EN CREATIEF. TOGETHER WE TAKE THE FILM INDUSTRY INTO THE FUTURE.

DE ROL VAN GELD

Groen en geld, gaan die twee samen? Je zou kunnen zeggen: groen en geld gaan juist samen. Zoals Meredith Bergmann, één van de aanjagers van de green film wave in Hollywood, stelt: 'Sustainability is really just efficiency.'

Je hoeft je motivatie om een duurzame film te maken niet alleen uit idealisme te halen. Financiële overwegingen kunnen net zo doorslaggevend zijn. Daarnaast zijn fondsen en overheden, die steeds meer van je verlangen dat je duurzaam werkt, een belangrijke factor.

WAT KOST DAT NOU, EEN GROENE FILM PRODUCEREN?

Duurzaam produceren betekent efficiënter produceren. Minder energie en water verbruiken scheelt geld. Een slimme planning levert rust op en voorkomt onnodig gedoe. Nadenken over afvalstromen betekent dat je bewuster materiaal inkoop en op die manier bespaar je geld. Waar je wel rekening mee moet houden, is dat de kost voor de baat uitgaat, zoals het oud-Hollandse spreekwoord luidt.

LEVERT HET NOG WAT OP?

Dat kan zeker het geval zijn. Momenteel zijn er veel fondsen en 'potjes' voor duurzame initiatieven. Een actuele lijst geven is lastig, want veel van deze fondsen zijn van tijdelijke aard. Maar het loont ontzettend de moeite om hier onderzoek naar te doen. Ook zijn er programma's die zich richten op vernieuwing van het economische en culturele leven. Dan kun je denken aan de programma's van het Ministerie van Economische Zaken. Bekijk ze op www.agentschapnl.nl.

Verder levert het op dat je je positioneert als voorloper in de ontwikkeling naar een duurzamere samenleving. Die pionierspositie kun je gebruiken, zowel in het werven van fondsen als in de financiering via bijvoorbeeld crowdfunding. En je status als autoriteit op het gebied van groene film kun je te gelde maken door workshops of seminars te geven. Of je verhuurt jezelf als Eco Film Consultant.

MET WIE DOE JE ZAKEN?

Kijk ook kritisch naar de bank die je je kapitaal toevertrouwt. Realiseer je dat sommige banken met jouw budget wapenhandel en vervuilende industrie financieren. Niet leuk, wel de waarheid. Kiezen voor duurzaam bankieren voorkomt dus ook gewetenswroeging. De twee banken die hierin voorop lopen zijn ASN Bank en Triodos Bank. Bij de laatste kun je een zakelijke bankrekening openen en beleggen als je dat wil. Bij de ASN bank kun je terecht voor je spaarrekening en privébankieren. Handige sites zijn www.eerlijkebankwijzer.nl die alle banken vergelijkt en www.overstapservice.nl als je van bank wil switchen.

'Sustainability is really just efficiëncy.'

IS DAT ALLES WAT ER OVER GELD TE ZEGGEN IS? NEE. JE KUNT JE EURO'S NAMELIJK OOK ZIEN ALS EEN MIDDEL WAARMEE JE INVLOED KUNT UITOEFENEN, DINGEN MOGELIJK KUNT MAKEN. DOOR ZE TE BESTEDEN ONDERSTEUN JE EEN ONDERNEMER IN ZIJN OF HAAR VISIE. WANNEER JE KIEST VOOR DUURZAME LEVERANCIERS, DAN MAKEN JOUW EURO'S HET DUS MOGELIJK VOOR DUURZAME ONDERNEMINGEN OM ZICH TE BLIJVEN ONTWIKKELEN.

.....

Bij het maken van een duurzame film heb je niet alleen idealisme nodig en goede zin, maar ook inzicht in wat dingen kosten, wat ze verbruiken en wat ze aan CO₂-uitstoot opleveren. Met concrete, kwantitatieve informatie kun je je gericht bezig houden met duurzaamheid in je filmproductie. Bovendien werkt het motiverend als je ook echt cijfermatig kunt aantonen dat duurzaam produceren een verschil maakt in de eco footprint van je film.

Het *Green Film Making Project* heeft samen met het duurzaamheidsbureau Wij Zijn Koel en het Nederlands Filmfonds de Carbon Calculator voor de Nederlandse filmset ontworpen. Deze calculator biedt inzicht in de CO₂-uitstoot van je film. Als eerste stap is er nu een calculator gebaseerd op de begrotingssystematiek van het Nederlands Filmfonds en gekoppeld aan de rekenmodule van de experimentele film. De calculator is een bèta versie en is te downloaden via www.greenfilmmaking.nl/calculator

Het *Green Film Making Project* wil de Carbon Calculator graag verbeteren. Als jij hem hebt gebruikt, zijn we erg benieuwd naar je ideeën over hoe hij beter, specifiek of gebruiksvriendelijker kan worden. Mail ons je ideeën of deel ze via onze Facebookpagina.

.....

TEAM UP! INSPIRERENDE LOCATIES VOOR TEAM MEETINGS

FOTOGRAFIE: JAN JAAP HEINE

The HUB

Inspirerende werkplek in 010 en 020 waar je tussen de duurzame voorhoede zit. Meedenken over ecologische verbeteringen wordt erg op prijs gesteld. Je kunt the HUB als werkplek gebruiken of een vergaderruimte boeken.

amsterdam.hosts@the-hub.net
rotterdam.hosts@the-hub.net

Meneer de Leeuw

Een klein kantoor in Oostknollendam, gespecialiseerd in het opzetten van duurzame netwerken. Neem deel aan een training of sluit je aan bij hun uitgebreide netwerk van duurzame professionals. Lekker uitwaaien in de polder en met een hoofd vol goede ideeën terugkomen.

info@meneerdeleeuw.nl

De GeWoonboot

Een bijzondere en milieuvriendelijke vergaderplek, bij de NDSM-werf bij het Amsterdamse IJ. Like hun Facebookpagina en blijf op de hoogte.

info@gewoonboot.nl

De Groene Bocht

Twee locaties op de mooiste plekjes van Amsterdam. De Gouden Bocht turned green. Met prachtige inspirerende vergaderruimtes en volledig duurzaam ingericht. Hun energie wekken ze op door middel van Blue Gen®, een apparaat waarmee duurzame elektriciteit wordt opgewekt. Dat scheelt aanzienlijk in de carbon footprint.

connect@degroenebocht.nl

*Het meest eenvoudige wat je kunt doen,
is je productiekantoor verduurzamen.
Hoe je dat het beste kunt doen, daar-
over is inmiddels enorm veel bekend.*

*Zo kun je je laten adviseren door
bijvoorbeeld Wij Zijn Koel,
of 'How to Green your Office'
van Ynzo van Zanten erop naslaan.*

*Omdat er al zoveel te vinden is,
beperken we ons hier tot
een handvol tips.*

TIPS PRODUCTIE KANTOOR

Energie

- Gebruik LED-lampen.
- Laat het licht nooit onnodig branden.
- Kies voor een groene energieleverancier zoals Greenchoice.
- Kies voor een groene webhost, zoals Greenhost.
- Zet apparaten die je niet gebruikt uit – trek ook de stekkers uit het stopcontact.
- Plaats zonnepanelen (deze verdienen je in 7 à 8 jaar terug, vanaf dat moment verdienen je er aan)
- Geen airco, gebruik ventilatoren.
- Niet koud? Kachel uit.

DIGITAAL ARCHIVEREN

ALS JE DOOR DE ORDERS JE BUREAU NIET MEER ZIET IS HET SLIM OM HULP IN TE SCHAKELN. HET BEDRIJF EXPANSION.NL DIGITALISEERT JE ARCHIEF EN PLAATST HET IN EEN ONLINE SYSTEEM, WAARDOOR ELKE MEDEWERKER GEMAKKELIJK BIJ ELK DOCUMENT KAN.

Planten

Om je kantoor écht op te frissen plaats je planten. Niet alleen filteren ze de lucht maar ook helpen ze stress verminderen.

Papier hier? Liever niet!

- Vermijd een 'paper trail'. Verspreid facturen, schema's, callsheets en dergelijke digitaal.
- Kies bewust wie wel en niet welke versie op papier krijgt.
- Gebruik gerecycled printpapier, bijvoorbeeld van Revive of Viking Green.
- Als je print: doe het dubbelzijdig.
- Download een lettertype op www.ecofont.com, hiermee bespaar je tot de helft aan inkt. De letters die je nu leest, zijn ook gedrukt in ecofont.
- Gebruik hervulbare cartridges.

WIST JE DAT...

- ER ONGEVEER 324 LITER WATER NODIG IS OM 1 KILO PAPIER TE PRODUCEREN?
- NEDERLAND 77 % VAN AL HET PAPIER RECYCLET?
- ALS JE ÉÉN BOOM WILT REDDEN, JE 54 KILO PAPIER MOET RECYCLEN?

www.greenchoice.nl

Oh jee, apparaat stuk!
Volg dit stappenplan.

IS HET ÉCHT STUK?

NEE?

JA?

Laat het dan repareren. In een Repair Café bijvoorbeeld.

Kijk of je een goed tweedehands exemplaar kan vinden. Toch nieuw? Kies voor een apparaat met een energiezuinig label (A-label)

Eten en Drinken

- Gebruik geen plastic wegwerpbekertjes maar recyclebare bekertjes of nog beter: koop koffiebekers bij de kringloopwinkel voor op kantoor.
- Koop lunch, thee en koffie biologisch en Fair Trade in. De Buurtboer bezorgt dagelijks of wekelijks een biologische lunch bij jou op kantoor. (vanaf 7 personen, voor €3 per dag)

.....

‘Handig, digitale call sheets kun je niet kwijt-raken’

INTERVIEW LAURETTE SCHILLINGS -
TOPKAPI FILMS

.....

FOTOGRAFIE: PIEF WEYMAN

Topkapi Films, als productiehuis onder andere bekend van Zwartboek, Amazones, Cloaca en Leef! nam met twee KORT! producties deel aan de *Green Film Making Competition: Kort en Pony Place*.

Producent Laurette Schillings vertelt dat er diverse onderdelen zijn geweest waarop Topkapi het proces heeft verduurzaamd. Zo waren er duurzame wrapcadeau's zoals de WaterBobble, een hervulbare waterfles met koolstoffilter. Ook was er aandacht voor biologische catering en carpoolen.

DIGITAAL IN PLAATS VAN PRINT
Met betrekking tot het productiekantoor is de grote besparing het zoveel mogelijk voorkomen van printen geweest. Call sheets werden niet uitgeprint en scenario's werden vanaf een tablet gelezen. Schillings: "Een uitkomst, want zo kunnen dit soort documenten ook niet kwijt-raken."

ROL VAN VERHUURBEDRIJVEN EN TECHNIEK

Productieleader Saskia van der Tas merkt op dat in dit proces ook een belangrijke taak is weggelegd voor de verhuurbedrijven. "Als productieleader heb je binnen een uur een auto nodig. Een elektrische auto heb je niet binnen een uur." aldus Van der Tas. Ook wat betreft camera apparatuur is er nog een grote slag te slaan: "Ik zou niet weten of er een camera bestaat met bijvoorbeeld een milieuvriendelijkere batterij." Schillings vult aan dat zij op het gebied van techniek nog veel innovatie verwacht. "Daar is nog een flinke stap te maken. Het is interessant om dat verder te onderzoeken."

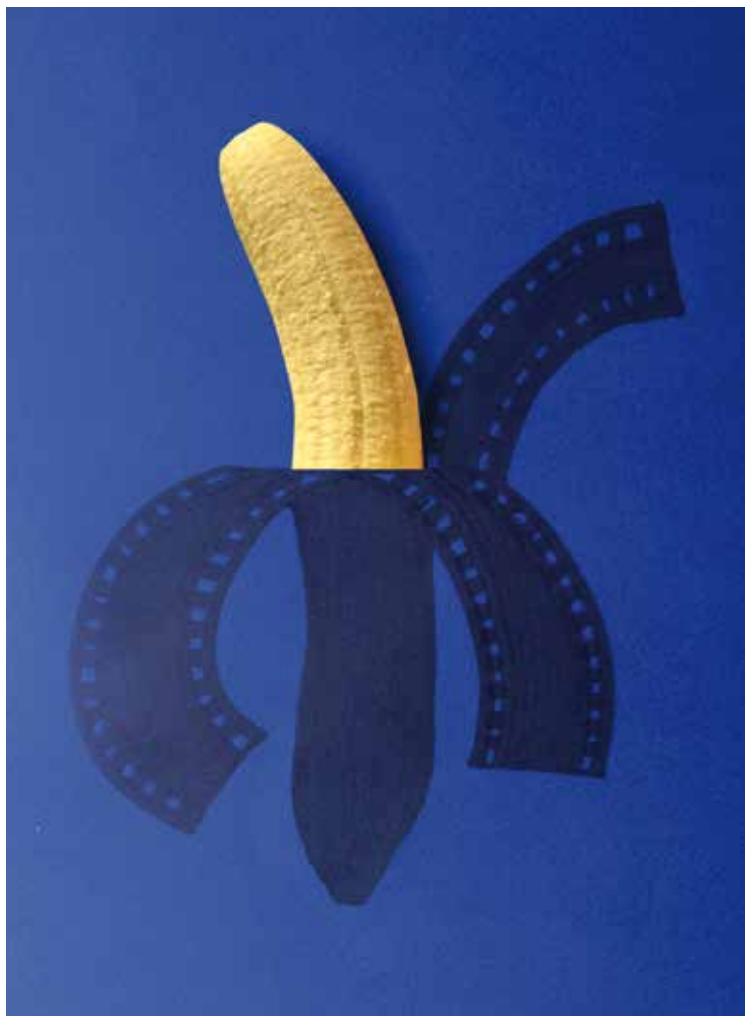
STARTPUNT

Laurette Schillings noemt deze productie een startpunt in het duurzaam produceren van films en een aanzet tot bewustwording. De toekomst ziet ze positief: "Ik denk dat het volgend jaar alweer anders zal zijn. Dan zullen mensen alweer anders nadenken over green film making."

.....

‘Interessant om de technische innovaties te onderzoeken’

.....

REGEREN IS VOORUITZIEN

Er is nog geen seconde film geschoten. Alles ligt nog open. Het uitgelezen moment om dus óók na te gaan denken over hoe je zo duurzaam mogelijk kunt produceren. Internationale en nationale green filmmaking specialisten benadrukken dat een goede voorbereiding van doorslaggevend belang is bij het laten slagen van het verduurzamen van je productie.

Het is slim om vanaf het begin rekening te houden met de extra tijd die hierin gaat zitten. Slow Film Making is daarbij het sleutelbegrip. Kalm en weloverwogen je filmproces plannen, en goed nadenken over alle keuzes die gemaakt moeten worden. Bel dus niet meteen met de eerste leverancier uit het adresboek, maar ga na of er leveranciers zijn die innovatiever te werk gaan. In deze fase staat iedereen nog open voor verse ideeën. Profiteer daarvan.

TIPS PREPRODUCTIE

Stel samen met je crew haalbare doelen op en deel deze.

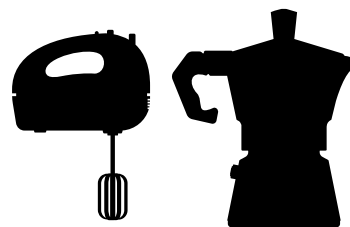
Evalueer de gestelde doelen regelmatig.

Doe als productiehuis IJswater Films en stel een duurzaamheidsmanager aan. Dat schept duidelijkheid, geeft rust en zorgt ervoor dat de hele crew weet dat duurzaamheid een serieus thema is.

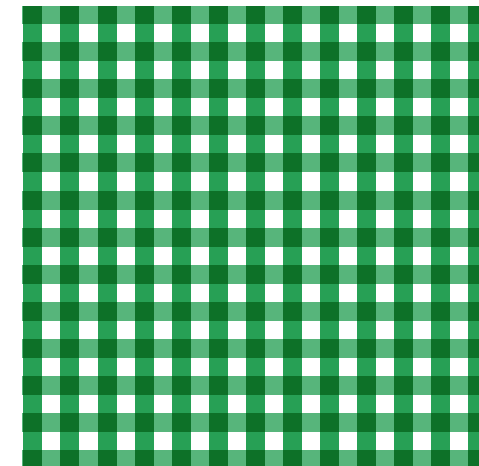
Eerst en vooral: informeer je crew over wat je van plan bent. Organiseer een meeting met dit onderwerp, bijvoorbeeld een groene borrel zoals ALP deed, en vraag om input. Zoals het filmproject een gezamenlijk project is, zo is ook de innovatie die jullie willen aangaan een gezamenlijke onderneming.

Waar je mee kunt beginnen:

- Papierverbruik verminderen / hergebruiken
- Werk digitaal, deel via Dropbox, Google Drive, of op eigen server
- Energieverbruik verminderen
- Materiaalverbruik verminderen / hergebruiken
- Openbaar Vervoer / Carpoolen / Elektrisch rijden stimuleren
- Afvalscheiding stimuleren
- Biologische/(deels)vegetarische catering stimuleren
- Digitale communicatie stimuleren
- Lokale oplossingen verzinnen, zodat je geen onnodige kilometers aflegt.
- Langdurige relaties stimuleren
- Kennis delen / innoveren

WEES BEWUST VAN JE WERKOMGEVING. HOEVEEL ELEKTRISCHE APPARATEN DRAAIEN ER EIGENLIJK CONTINU? EN IS DAT NODIG?

Plan een meeting op een inspirerende plek. Of tijdens een picknick. Check de tips-voor-inspirerende plekken op pagina 15.

- Denk na over partijen waarmee je samen werkt of wilt samenwerken. Hoe duurzaam gaan zij te werk?
- Ga het gesprek aan over duurzaamheid met leveranciers. Wat kunnen zij doen om jou hierin tegemoet te komen (en vice versa)?

.....

***‘Je kunt moeilijk
tégen duurzaamheid
zijn’***

INTERVIEW TRENT - NFI MOTION PICTURES

.....

Met hun film ‘Leven’ wonnen producent Trent en regisseur Aniëlle Webster de Green Film Making Competition van 2012. Samen hebben ze uitgebreid stilgestaan bij manieren om het filmproces te verduurzamen. Dat resulteerde onder andere in lokale catering, een eigen mok voor ieder crewlid en elektrisch vervoer.

Volgens Trent was de crew zich enorm bewust van het duurzaam produceren, wat veel discussies opleverde. ‘Bijvoorbeeld toen we in een elektrische auto zaten. ‘Allemaal leuk en wel’, werd er gezegd, ‘maar hoe vervuilend is het eigenlijk wel niet om zo’n auto te maken?’ Een hele goede vraag, maar, zeiden we, het mag dan belastend voor het milieu zijn om zo’n auto te maken, het is een stuk milieuvriendelijker om in te rijden.’

Bewustzijn creëren en genoeg tijd nemen in de voorbereiding om daadwerkelijk samen te werken zijn belangrijke taken

voor de producent. Vragen aan je cast, leveranciers en crew om mee te doen in plaats van vertellen dat ze meedoen, helpt ze het groene gebied in te loodsen. ‘Onze geluidsman was bijvoorbeeld al verkocht. Die had zelf zijn auto een jaar geleden weggedaan omdat hij dat onzin vond. Andere mensen reageerden in het begin wat schuchter, maar ook zij zijn uiteindelijk over duurzaamheid gaan nadenken. Ook omdat ze uitgedaagd werden, en zagen dat anderen er heel serieus mee bezig waren.’ vertelt Trent. ‘En daarnaast’, voegt hij eraan toe, ‘kun je moeilijk tégen duurzaamheid zijn.’

.....

***‘Bewustzijn creëren,
genoeg tijd nemen
en samenwerken.’***

.....

.....

DE HOBBELS OP HET DUURZAME PRODUCTIEPAD

INTERVIEW MARLEEN SLOT - VIKING FILM

.....

FOTOGRAFIE: DINAND VAN DER WAL

In reflectie op het green film making proces vindt filmmaker Marleen Slot, producent van Viking Film, dat de kracht hem zit in de kleine dingen. Toch is het niet gemakkelijk om het duurzaam produceren van een film vorm te geven.

Marleen benoemt de kracht van de eenvoud. 'Ik merk dat mensen soms sceptisch zijn omdat ze vinden dat het allemaal wel heel simpel lijkt, maar in die simpelheid zit juist ook de kracht van het groene produceren,' aldus Marleen.

Los van de eenvoud in veranderingen is het verduurzamen van je productieproces allerm minst eenvoudig, vindt producent Marleen. Alle deskundigen merken op dat je juist in de preproductie de blauwdruk legt voor een zo duurzaam mogelijk productieproces. 'Maar,' zo zegt Marleen 'dit is nu juist de meest hectische en stressvolle periode tijdens het hele project.' In deze fase is niets zeker en alles moet geregeld worden. Om daarbij ook nog rekening te moeten houden met duurzaamheid is ongelofelijk ingewikkeld.

Natuurlijk is het goed om te zien dat je veel kleine dingen kunt doen, maar hoe de grote omslag bij cast, crew, productie en leveranciers moet plaatsvinden is een ander verhaal. Team up met andere bedrijven; dat zou een oplossing kunnen zijn. Je kunt ook iemand aanstellen die zich hiermee bezig houdt. Een stagiair kan zich naast de overige kantoorwerkzaamheden ook bezig houden met de mogelijkheden die er zijn om duurzaam te produceren.

De filmmaker die voor groen gaat moet zich realiseren dat het veel tijd en energie kost om een duurzame filmproductie van de grond te krijgen, meent Marleen. Het is geen kwestie van 'grote stappen, snel thuis'. Maar met kleine stapjes langzaam aan toewerken naar een groene bedrijfsvoering.

.....

*'Kracht van groen
produceren zit hem
in kleine dingen'*

.....

TIPS LOCATIE

LESS IS MORE. PROBEER HET AANTAL LOCATIES ZO BEPERKT MOGELIJK TE HOUDEN.

Het verplaatsen van A naar B met alle camera's en busjes stimuleert de CO₂-uitstoot flink.

Een van de grootste energieverbruikers binnen je productie is vervoer, dus daar kun je het meest op verduurzamen.

- Kies voor locaties die niet te ver reizen zijn. En bij voorkeur goed bereikbaar met het Openbaar Vervoer.
- Probeer je elektriciteit en stromend water van de locatie (of de burens) te betrekken. Hiermee help je de catering en bespaar je op energieverbruik van aggregaten.
- Als je op locatie draait: scheid je afval. Recyclebare materialen gebruiken heeft alleen zin als je ook aan afvalscheiding doet.

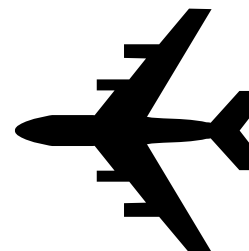
FEITEN OVER AFVAL OP EEN RIJ

EEN CREW MET GEMIDDELD 40 PERSONEN PRODUCEERT ONGEVEER 15 VUILNISZAKKEN PER DAG.

GROTE BOOSDOENERS ZIJN PLASTIC BEKERTJES, FLESJES EN BORDJES.

NA EEN DRAAIPERIODE VAN ZO'N 20 DAGEN HEBBEN WE DUS EEN AFVALBERG VAN 300 ZAKKEN. MINIMAAL.

HET GEBRUIK VAN URINOIRS KOST ONGEVEER 200 LITER WATER PER DAG. EN OOK DAT MOET ALLEMAAL ERGENS GEDUMPT WORDEN.

.....

MULTIFUNCTIONELE LOCATIE EN EEN GROENE GOODIEBAG

INTERVIEW MARC BARY - IJSWATER FILMS

.....

‘SYNC’ heet de KORT! van productiehuis IJswater Films. En het maken van een duurzame filmproductie pakten ze serieus aan. Het team van producent Marc Bary en regisseur Mari Sanders formuleerde van tevoren een aantal groene doelen per departement, deze werden na afloop ge-evalueerd. Ook stelden ze een duurzaamheidsmanager aan, waarmee ze lieten zien hoe belangrijk ze het thema duurzaamheid vonden.

BESPAARPUNTEN

Bewustzijn is de eerste stap, merkte IJswater Films. Door inzichtelijk te maken wat ze bijvoorbeeld precies aan elektrische apparaten hadden staan in het productiekantoor konden ze op concrete punten verduurzamen. Verder kochten ze planten voor in kantoor, om de lucht te zuiveren, werd er weinig geprint en documenten werden zoveel mogelijk digitaal verstuurd. De scriptgirl gebruikte de app Script Supervisor voor de script continuïteit waarmee nog meer op papier werd bespaard. IJswater wil deze app

voortaan altijd gebruiken bij producties. Tot slot werd er biologisch en hoofdzakelijk vegetarisch gecaterd en ondanks dat er vijf locaties waren is alles gecar-poold.

EEN ‘DO-GOODIEBAG’

De goodiebag was verantwoord gevuld. Hij werd vooraf uitgedeeld aan alle cast en crew, maar ook aan de figuranten, locatiehouders en andere medewerkers. Tijdens de productie had iedereen meteen profijt van de hervulbare waterfles van KRNWTR, van rvs en met het logo van IJswater Films erop. Verder bevatte de ‘do-Goodiebag’ nog een biobeker van Watercompany, twijgpotloden van Tuyu en allerlei lekkere eco-snacks.

GOEDE RENTMEESTERS

De locaties van SYNC lagen allemaal in Geldrop, Noord-Brabant. De cast en crew (van 24 man) verbleef tijdens de draaiperiode in bungalowhuisjes in de buurt. Ook figuranten en props werden lokaal gezocht. De locatie-eigenaren waren bereid om de crew gebruik te laten maken van de voorzieningen, zoals energie, water, toiletten, parkeerplaatsen en de keuken. Daardoor voelde IJswater zich verantwoordelijk om zich als goede rentmeesters op te stellen, zodat de samenwerking voor beide partijen tot een goed einde gebracht kon worden. Een dergelijke relatie is een stuk duurzamer dan wanneer je ‘alleen een studio huurt’.

.....

DUBBEL GOED FEESTEN MET ID&T

.....

ID&T, 's lands bekendste evenementenorganisator (onder andere bekend van Mysteryland, Sensation en Welcome to the Future), fungeert als best practice voor elke professional in de culturele sector die zich met duurzaamheid bezig houdt. Hakken op Thunderdomefeesten en aandacht voor het milieu, gaat dat samen?

PROFESSIONEEL DUURZAAM BELEID

Jazeker. De organisator van wereldwijde dancefeesten heeft zelfs een aparte sustainability manager in dienst. ID&T vindt het belangrijk dat de mensen met wie ze samenwerken, zoals leveranciers, crew én vrijwilligers, respectvol, bewust en open-minded zijn. Door Julie's Bicycle, een organisatie die groene richtlijnen ontwikkelt voor creatieve industrieën, zijn ze gecertificeerd met twee Industry Green sterren (www.juliesbicycle.com).

HERVULBARE KRAANWATERZAKJES

Enkele duurzame ingrepen die ID&T heeft doorgevoerd zijn het instellen van waterpunten op het festivalterrein waar bezoekers kraanwater kunnen tappen in hervulbare drinkwaterzakjes. Daarnaast willen ze zoveel mogelijk decoratiemateriaal hergebruiken, scheiden ze afval en bieden de verschillende festivals zoveel mogelijk biologisch en fair trade eten en drinken aan.

ZORG GOED VOOR HET FESTIVALTERREIN

Daarnaast vindt ID&T het belangrijk om de festivallocatie beter achter te laten dan hoe ze deze in eerste instantie aantreffen. Dit doen ze onder meer met behulp van vrijwillige Green Teams, die het goede voorbeeld geven en helpen met bijvoorbeeld afval sorteren. Ook werken ze samen met het 10000 hours project (www.10000hours.nl), waar vrijwilligers zich kunnen opgeven om bij te dragen aan een betere leefomgeving en samenleving. Zo zijn er op het Mysterielandterrein in het Haarlemmermeersebos bomen geplant, heggen gesnoeid en is er onkruid gewied. Daarnaast knapten de vrijwilligers een skelterbaan op bij het naburige jeugdthunk en deden ze klusjes in de zorgmanege in de omgeving.

Lees meer over de company soul van ID & T op id-t.com.

We moeten het toch van onze techniek hebben

Op het punt van cameratechniek gaan de technische ontwikkelingen snel. De steeds grotere lichtgevoeligheid van camera-chips in combinatie met de lichtopbrengst van lenzen, maakt nieuwe lichtplannen mogelijk. Dit heeft tot gevolg dat cameraman, gaffer en facilitair bedrijf - de zogenaamde technical golden triangle - grote invloed kunnen hebben op de duurzaamheid van je productie. Breng ze met elkaar in gesprek en stimuleer ze om innovatieve oplossingen te vinden.

TIPS TECHNIEK

Bespreek het thema duurzaamheid met de cameracrew. Kunnen zij eens nagaan wat de ontwikkelingen op dit gebied zijn?

BEKIJK OF JE DUURZAAM OPGEWEKTE ENERGIE AF KUNT NEMEN VAN EEN ENERGIELEVERANCIER DIE DAARIN VOORZIET.

Probeer effectief met je generatorgebruik om te gaan. Heb je ze toch nodig, informeer dan naar mogelijkheden voor generatoren op biodiesel of zonne-energie.

‘Dit moet je samen doen, dwars door de hele sector samen optrekken. Niet met elkaar in competitie. En kennis delen, zodat we niet steeds hetzelfde wiel opnieuw uitvinden.’

FRANK HOEVE, BALDR FILM

En er was...

Licht

.....

Betrek je gaffer in de preproductie bij je duurzame plannen. Laat hem een slimmer en goedkoper lichtplan uitdenken, zodat er niet iedere dag een complete lichtbus met aggregaat op diesel op de set hoeft te staan. Denk na over welke lampen je gebruikt en hergebruik je filters. En het meest duurzame licht blijft toch daglicht. Probeer, als de film dat toelaat, zoveel mogelijk overdag te filmen, bij voorkeur in de zomer.

.....

Er hangt gratis en grote HMI in de lucht. Maak zoveel mogelijk gebruik van het daglicht. Dat zorgt voor een enorme besparing op de huur van lampen.

Gebruik reflectieschermen en spiegels om optimaal gebruik te maken van de zon en het bijbehorende daglicht.

Hergebruik je filters en beperk het tapegebruik.

WWW.LIGHTNINGDIAGRAMS.COM/CREATOR

Realiseer je dat hoe eerder je de gaffer bij de voorbereiding betreft, hoe efficiënter het lichtplan wordt. Als gevolg daarvan hoeft er weinig apparatuur 'voor de zekerheid' naar de set te worden meegenomen.

Overweeg LED-lampen bij bepaalde shots.

Ben je niet aan het filmen? Doe de lampen uit. De twee minuten die het duurt om ze weer aan te zetten, maken het verschil niet. Het half uur dat ze uitstaan wel.

Ook lichtplannen kun je digitaal maken en opslaan, bijvoorbeeld als JPG. Check bijvoorbeeld www.lightningdiagrams.com/creator.

WAT LED JE?

HET WACHTEN IS NU OP EEN LED-LAMP OP STUDIO-STERKTE. LED-LAMPEN HEBBEN EEN VEEL HOGER RENDEMENT DAN GEWONE LAMPEN, WAARMEE JE TOT 85 % MEER ENERGIE BESPAART. DAARNAAST GAAN ZE TOT WEL 50 KEER LANGER MEE EN ZIJN ZE VOLLEDIG TE RECYCLEN.

LED: PANELS, FRAMES EN SIGARETTENAANSTEKER- AANSLUITINGEN

De ontwikkelingen op het gebied van LED worden door de belichter op de voet gevolgd. 'Tot voor kort was de kleurafwijking het voornaamste 'groene' aan LED.' Met andere woorden, daar had je in de filmindustrie niet zoveel aan. Maar de LED-technologie is sterk ontwikkeld. Daan is ervan overtuigd dat je LED nu in veel gevallen prima kunt inzetten: 'Het spectrum van de LED begint langzamerhand goed genoeg te worden, waardoor dit steeds meer een serieuze optie wordt. Een plakje ham of een model zou ik er nog steeds niet mee uitlichten maar scènes waarbij je iets meer marge hebt wel.' Daan is geïnteresseerd in de mogelijkheden van LED en experimenteert hier daarom veel mee. Hij vertelt dat veel LED's nu gebruikt worden als kleine bron, zoals bij een litepanel. De oppervlakte is dan 30 x 30 cm of bij de celeb 30 x 60. Daardoor blijft het een relatief harde bron. Zelf heeft hij veel kleine lampen gemaakt die hij met name gebruikt bij nachtscènes in auto's, zonder de beschikking over een Low Loader. 'Dan plak ik ze op de zijramen of op de voorruit, stroom aansluiten op de sigarettenaansteker-aansluiting en karren maar!'

Momenteel onderzoekt hij de mogelijkheden met LED-frames, want wanneer je de lampen door een frame gebruikt maak je het licht zachter. 'Die bouw ik in Chimera softboxen. Door een medium softbox te gebruiken van 90 x 120 cm krijg je een mooie bron waarmee je kunt lopen. Want zo'n unit loopt ongeveer vier uur op een V-lock batterij.'

PLASMA: NIEUWE LICHTBRON MET EEN AUTHENTIEK KARAKTER

Niet alleen van LED verwacht Daan veel, maar ook van plasma, als het gaat om het duurzamer maken van het productieproces van film: 'Het karakter van dit licht lijkt meer op de oudere lichtbronnen. Plasma heeft een dubbele lichtopbrengsten opzichte van LED.' Ook weet hij dat plasma in de Verenigde Staten nu al gebruikt wordt bij straatverlichting, dus bij het grotere filmlicht zal er op termijn eerder gekozen worden voor plasma dan voor LED, denkt Daan.

En de belichter ziet meer duurzame manieren om het energieverbruik op de set terug te dringen, zoals de lampen uit doen tijdens de lunch en geen generator laten lopen voor alleen de video-assist. 'Verder het dubbelzijdig printen van callsheets, TL-verlichting in plaats van Spacelights en carpools natuurlijk. Of gewoon lekker op de fiets.'

'Wanneer je een scène op locatie van te voren goed bespreekt en plant, kun je misschien met minder middelen een beter resultaat boeken.'

Staat je goed, zo'n groen decor

Bij manieren om je set te verduurzamen kun je denken aan het gebruik van duurzame materialen of materialen die het milieu minder belasten. En het hergebruiken van oude stukken in het bouwen van een set.

Kiezen voor de juiste mensen is hier allesbepalend. Ga het gesprek aan met je head en leveranciers over hoe zij te werk gaan en welke duurzame oplossingen zij kunnen bieden.

TIPS ART DEPART- MENT

*Hergebruik oude
decorstukken.*

Maak gebruik van bestaande locaties en ruimtes.

Toch zelf een set bouwen? Gebruik materialen met een milieukeurmerk, zoals FSC-hout en milieuvriendelijke verf en denk aan je afval.

Reduce, Reuse & Recycle de gebruikte rekwisieten of decorstukken.

Of doneer ze aan de kringloopwinkel of scholen, toneelhuizen of een goed doel. Jeugdhonken zijn ook erg blij met gebruikt hout. Kunnen ze weer hutten mee bouwen.

ALS JE OP ZOEK BENT NAAR PROPS ZIJN ER DIVERSE FACEBOOKGROEPEN WAAR JE TERECHT KUNT. BIJVOORBEELD ADA (ART DEPARTMENT AMSTERDAM). EN VERGEET SITES ALS MARKTPLAATS NIET.

Vergelijk producten op www.goodguide.com.

Plan je ritjes om spullen op te halen efficiënt en in overleg met productie, om te voorkomen dat er dubbele ritjes gemaakt worden; ook in het art department geldt dat transport een belangrijke vervuiler is.

Voor zover mogelijk, probeer te huren in plaats van te kopen.

Gebruik schroeven in plaats van spijkers of lijm, zodat bouw materiaal makkelijk hergebruikt kan worden.

WEAR FAIR WITH FLAIR

Fashion en film gaan hand in hand. Dan hebben we het niet alleen over de jurkenparade tijdens de Oscars, maar ook over de kleding die in de films wordt gedragen, en de invloed die dat heeft op het heersende modebeeld. De filmindustrie kan veel leren van de mode-industrie als het gaat om innovatieve oplossingen met kleding. Denk aan leasejeans, biologisch afbreekbare schoenen en fair trade fashion. En we wachten met smart op het eerste merk filmmake-up dat erin slaagt een goede ecologische variant op de markt te brengen!

KLEDING EN STYLING TIPS

- Er bestaan ook ecologische wasmiddelen, zonder fosfor en andere belastende onderdelen.
- Voorkom gebruik van nieuw materiaal gemaakt van petroleum, zoals vinyl en polyester.
- Doneer kleding aan het einde van de productie, of hergebruik het.

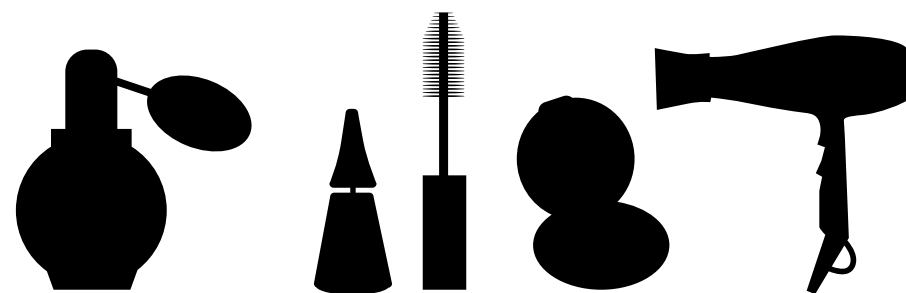
Stem met je stylist af hoe je zo duurzaam mogelijk kunt kleden en daag hem of haar uit zich te verdiepen in de wereld van eco fashion.

Denk na over partijen die interessant zijn voor een samenwerking. Voor sponsoring of product placement. Bijvoorbeeld een eco-kledingmerk of een producent van milieuvriendelijke make-up.

Milieuvriendelijke filmmake-up, dat bestaat helaas nog niet. Maar wel kun je ecologische varianten kopen van artikelen zoals lotion, tissues, remover, wattenschijfjes en wattenstaafjes.

- Productiehuis IJswater Films gebruikte de cosmeticamerken Make-Up Studio en John v. G. Weliswaar niet ecologisch, maar in ieder geval niet op dieren getest.
- Hou lege flesjes nagellak apart: die horen niet in de prullenbak maar bij het Klein Chemisch Afval.

FINALISTEN VAN DE GREEN FILM MAKING COMPETITION 2012 TITIA RIETER EN ANDRÉ BOS WERKTEN VOOR HUN FILM 'GESLAAGD' SAMEN MET DR. HAUSCHKA, PRODUCENT VAN NATUUR-COSMETICA. HUN MAKE-UP WERD GEBRUIKT IN DE FILM EN DAT LEVERDE ZE EXTRA PR OP.

Weleda, Aveda, Dr. Hauschka, The Body Shop, Eco Favourites, Scotch Naturals, NVEY, Mádara, VOYA, One Love Organics, Logona, Earth-Line, Absolution. De lijst met milieuvriendelijke make-up is lang en groeit nog elke dag.

We like to move it, move it

Ruim 60% van de carbon footprint van je productie komt door de vervoersbewegingen. Met enkele aanpassingen kun je de CO₂ uitstoot van jouw productie verminderen. Daarbij kun je op twee verschillende manieren verduurzamen:

- *Vervoersmiddelen veranderen: kies voor elektrisch of hybride, OV of de fiets.*
  - *Vervoersbewegingen verminderen: door een slimme locatiekeuze en door af te dwingen dat iedereen goed voorbereid op de set komt – zodat de runner niet halverwege de dag op en neer moet voor een vergeten rode jurk.*
- Carpoolen valt ook onder deze strategie.*

En ook hier staat of valt alles weer met goede communicatie naar de crew.

.....

*‘Doorbreken is het kernwoord.
Hoe doorbreek je de stugge houding, de ingesleten gewoonte van Nederlandse filmsector? Mensen in deze sector hebben doorgaans geen ruimte in hun drukke bestaan voor uitzoomen en meer reflectie.
Hoe krijg je mensen enthousiast genoeg om daar toch mee aan de gang te gaan? Dat is de uitdaging.’*

HANS DE WOLF - KEYFILM

.....

TIPS VERVOER

• *Maak een goed transportplan zodat je zo efficiënt mogelijk werkt.*

- Stimuleer cast en crew om daar waar mogelijk met de fiets te komen. Is het met de fiets te ver? Dan het openbaar vervoer. Kies je locaties er op uit.
- En heb je een VIP die vervoerd moet worden om en rond Amsterdam? Dan kun je kiezen voor een elektrische taxi.
- Als mensen met de auto komen, vraag ze dan om te carpoolen. Gebruik hiervoor bijvoorbeeld de app Togethr.
- Stimuleer je crew om zelf met duurzame oplossingen te komen en ga in gesprek met je verhuurbedrijf wat zij op dit gebied voor je kunnen betekenen.
- Ga je vervoer huren? Overweeg een hybride auto, de meeste verhuurbedrijven hebben ze wel in hun assortiment zitten.
- Je zou je crew ook een beloning kunnen bieden als ze met het OV gaan, of carpoolen
- Elektrisch rijden is natuurlijk helemaal mooi. Kijk voor een huurauto bij The New Motion of E-Rental.
- Of biedt de crew fietsen aan op locatie
- Als elektrisch rijden niet mogelijk is of onhandig, bedenk dan dat er ook auto's rondrijden op biodiesel. Dit is eveneens klimaatneutraal en je kunt gewoon 400 of 500 km op een tank rijden.
- Op dit moment wordt er veel subsidie verstrekt aan projecten die aantonen dat ze duurzaam rijden bevorderen en toepassen. Meer info? Check www.greenfilmmaking.nl/vervoer

www.greenfilmmaking.nl/vervoer

DE HELE WERELD ROND? ZONDER VLIEGTUIG? DAT DAT KAN BEWEES DE BRIT GRAHAM HUGHES. AFGELOPEN VIER JAAR BEZOCHT HUGHES ALLE SOEVEREINE STATEN TER WERELD. PER BOOT, TREIN, OF BUS. EN DAT MET EEN BUDGET VAN € 75 PER WEEK. WIJ ZIJN BENIEUWD HOEVEEL CO₂-UITSTOOT HIJ BESPAARD HEEFT. CHECK ZIJN SITE OP WWW.THEODYSSEYEXPEDITION.COM.

Filmcrews maken lange dagen, werken hard en verwachten dan ook een lekkere, gezonde en voedzame maaltijd. Aan de cateraar de taak om elke dag met een origineel en gevarieerd menu te komen. Een gemiddelde speelfilm bestaat uit twintig tot dertig draaidagen, doorgaans verdeeld over anderhalf tot drie maanden. Dus dat betekent minimaal zestig verschillende maaltijden voor een cast en crew bestaande uit zo'n dertig tot veertig man. Dat vergt een superstrakke planning en veel creativiteit.

Wat de meest duurzame keuze is, is niet altijd eenvoudig. Maar als je je bewust bent van keurmerken, de herkomst van voedsel en weet wat in welk seizoen groeit, kom je al een heel eind. Door slim te kiezen heb je direct invloed op de vermindering van CO₂-uitstoot, afval en transportkilometers, ontbossing en afbraak van het ecosysteem en bevorder je eerlijke arbeidsomstandigheden. En de bonus voor jou? Een smaakexplosie op je bord!

TIPS VOOR DE ECO-CATERAAR

- *Gebruik seizoensproducten. Smaakvoller, goedkoper én milieuvriendelijker.*

- Let op keurmerken zoals het viskeurmerk MSC, Fair Trade, Beter Leven en EKO.
- Voer een vleesloze dag in, zie ook meatlessmonday.com.
- Snij zelf je groenten en je vlees. Voorgesneden producten besparen iets meer tijd maar zijn duurder, leveren meer verpakkingsmateriaal op en de kwaliteit is vaak minder goed.

- Afval scheiden. Papier, plastic, glas, GFT, alles gaat in een aparte bak. En maak verpakkingen zo plat mogelijk, dan kan er meer afval in een vuilniszak.

- Gebruik geen wegwerpservies, maar (tweedehands) servies dat kan worden afgewassen.

- Toch wegwerp? Kies dan voor recyclebare bekertjes, bordjes en houten bestek. Bijvoorbeeld van biofutura.nl.

- Gebruik biologisch afbreekbare afwasmiddel en schoonmaakmiddelen.

- Kook je op locatie? Zoek van tevoren uit of er een boer in de buurt is met een landwinkel of een andere lokale (biologische) leverancier.

- Plastic flesjes water zijn uit den boze. Afval, transportkilometers, CO₂-uitstoot, where to begin? Kraanwater is veel goedkoper en beter voor het milieu.

- Voedsel over? Maak doggybags voor de cast en crew. Vooral (hartige) taarten en dergelijke kunnen prima nog even bewaard worden. Of gebruik je overgebleven voedsel in een volgende maaltijd, maar gooi nooit iets weg.

- *Geef afgemete porties aan de eters. Mensen hebben de neiging om teveel op te scheppen met als resultaat dat een deel van het eten in de prullenbak belandt. Voor een tweede portie komen mag natuurlijk altijd.*

*Last but not least: Informeer de crew!
Vertel ze over jouw visie en keuzes.*

Film Tips

.....

Eten hoort bij het filmen, maar er zijn ook veel films over eten en duurzaamheid. Check deze films voor inspiratie.

.....

- Taste the Waste (2010)
- We feed the World (2005)
- How many people can live on planet Earth? (2009)
- Dive! (2010)
- Food Inc. (2008)
- Our daily bread. (2005)

Handige apps voor als je inkopen gaat doen.

- Groente en fruitkalender (iPhone en Android). Door groente en fruit van het seizoen te kopen bespaar je geld én foodmiles.
- Weggoitest (alleen voor iPhone). Hoeveel kilo's (en euro's) gooi jij elk jaar weg?
- VISwijzer (iPhone en Android) Welke vis is oké om op te eten en welke laten we lekker zwemmen?

Wist je dat...

...één koe jaarlijks net zoveel broeikasgassen uitstoot als twee Opels, een Mercedes, een Volvo 240 en een Smart? 4,5 auto dus, oftewel een totale rit van 70.000 km.

...de veehouderij wereldwijd voor 18% bijdraagt aan de uitstoot van broeikasgassen (CO₂, methaan en lachgas)? Dat is net zoveel als de transportsector.

...de 450 miljoen dieren die in Nederland worden gehouden voor de voedselindustrie 70 miljard kilo mest produceren? Deze mest - met stikstof, ammoniak en fosfaat - verzuurt het Nederlandse land-

schap en zorgt ervoor dat planten- en insectensoorten verdwijnen.

...door een jaar lang wekelijks één dag minder vlees te eten je ook veel water bespaart? Zo vereist de productie van een kilo rundvlees in totaal 15.000 liter. Door een jaar lang één keer per week je biefstukje te laten staan bespaar je dus 97.500 liter water!

...met het water dat verbruikt wordt voor de Nederlandse rundvleesconsumptie, een derde van de hele wereldbevolking een jaar lang in haar drinkwaterbehoefte kan worden voorzien?

WAT ZIJN FOODMILES?

HET AANTAL KILOMETERS DAT EEN PRODUCT MOET AFLEGGEN VOORDAT HET BIJ JOU OP JE BORD LIGT. BANANEN EN VICTORIA-BAARS HEBBEN MEER FOODMILES DAN BOSPEEN EN NOORDZEE-SCHELVIS. HET DOEL IS NATUURLIJK OM HET AANTAL FOODMILES ZO LAAG MOGELIJK TE HOUDEN.

.....

***‘Iedereen erbij
betrekken schept een
positieve sfeer’***

INTERVIEW DANIËL AISS - ALP

.....

‘We vinden het belangrijk om alle crewleden te betrekken bij het maken van een zo duurzaam mogelijke film’, aldus producent Daniël Aiss van ALP.

De KORT!-productie van ALP heet ‘Stand-by Me’. Samen met de heads van de verschillende departementen vond Aiss diverse onderdelen waarop verduurzaamd kon worden. Zo was de catering biologisch, er werd gefietst en gecarpoold, zoveel mogelijk met natuurlijk licht gefilmd en het team gebruikte stroom van een nabijgelegen huis, waardoor er geen dieselaggregaat gebruikt hoefde te worden.

GROENE BORREL

ALP organiseerde een groene borrel, waarbij alle crewleden werden uitgenodigd om mee te denken over hoe ze konden bijdragen aan een zo groen mogelijke film. Volgens Aiss was de sfeer mede hierdoor erg positief en bleef iedereen oog houden voor waar ze mee bezig waren. ‘Iedereen heeft de keuze gekregen om mee te denken. Daardoor merken we dat men zich continu bewust was van de duurzaamheid van onze film.’

ECO-KATOEN EN TWEEDEHANDS KLEDING

Maxa van Panhuis verzorgde de kleding voor ‘Stand-by Me’. ‘Ik maak sowieso graag gebruik van tweedehands kleding. Dus voor deze film hoefde kleding niet opnieuw geproduceerd te worden.’ Van Panhuis vindt het een goede ontwikkeling dat er steeds meer merken komen die kleding van biologisch katoen verkopen. ‘Als ik de keuze heb tussen twee broeken, en de ene is van bio-katoen en de ander niet, kies ik de broek van bio-katoen.’

DE TRIAS ENERGETICA VAN ALP

Daniël Aiss deelt het verduurzamen van een filmproductie op in een driestappenplan, de Trias Energetica. ‘Het begint met efficiency. Vervolgens zorg je ervoor dat alles wat je verbruikt zo duurzaam mogelijk is. En daarna compenseer je je CO₂-uitstoot.’ ALP heeft dit laatste gedaan door bomen aan te planten in een privétuin tussen Amsterdam en Haarlem. Een mooi blijvend aandenken aan dit bijzondere filmproject.

WANT WE WAREN NOG NIET KLAAR..

De grootste ontwikkeling in de filmindustrie wereldwijd is natuurlijk de digitale revolutie. Sinds de komst van High Definition zijn de filmlaboratoria praktisch verdwenen. Dit heeft grote invloed op de workflow van het hele productieproces. En daarnaast heeft het als gevolg dat er meer taken liggen bij de postproductie. De gevolgen die dat heeft voor het energieverbruik zijn nadelig, zowel voor het budget als voor het milieu. Het duurzame voordeel van digitaal filmen is dat je een vervuilend en kostbaar ontwikkelproces voorkomt. De digitale ontwikkelingen

volgen elkaar in rap tempo op en de toekomst zal nog meer mogelijkheden bieden die de keuze voor bijvoorbeeld filmen op locatie vs. filmen voor een green screen kunnen beïnvloeden. Toch blijven we kritisch. Dit proces is nog zo in beweging dat niemand op dit moment weet naar welke kant de duurzaamheidsmeter uiteindelijk uitslaat. Het energieverbruik van de servers waarvan door het digitale werken gebruik wordt gemaakt, zal toenemen. Het kan dus zijn dat dit digitale werken uiteindelijk minder groen blijkt dan filmen op celloloid.

‘Je kan het alleen bereiken wanneer iedereen samenwerkt. Omdat het zo ’n grote industrie is, met zo veel mensen en bedrijven, is het lastig om iedereen bij elkaar te krijgen. Mijn rol hierin is om het bewustzijn over te brengen naar de leveranciers en crew’.

QUOTE PHILIP HARTHOORN, HABBEKRATS

TIPS POST PRODUCTIE

Energiebesparing is de grootste slag die je in de postproductie kunt maken. Maak gebruik van groene stroom en informeer naar werklocaties met zonnepanelen om je film te voltooien.

- Bespreek bij de ontwikkeling van het scenario wat mogelijk is qua visual effects
- Denk na over hoe je duurzaamheid naar voren kan schuiven in je promotie.
- Stuur alle bestanden digitaal op, bijvoorbeeld via WeTransfer. Scheelt ook enorm veel verzendkosten.
- Zorg ervoor dat je spullen in de editing ook wel eens uit staan
- En belangrijk: evalueer je groene doelstellingen. Wat heb je bespaard aan CO₂? Hoe verliep het filmproces en heeft de crew dat als efficiënter ervaren?

JE BEVINDT JE IN GOED GEZELSCHAP..

JAMES CAMERON, REGISSEUR VAN ONDER ANDERE 'AVATAR', BOUWDE MET ZIJN VERDIENDE GELD DE SUN CITY STUDIO'S. DEZE STUDIO IS ZELFVOORZIENEND EN WEKT MET ZONNEPANELEN ZIJN EIGEN ENERGIE OP.

.....

FILMEN OP LOCATIE: IN EEN BUS OP WATERSTOF

INTERVIEW GABRIEL BAUER

.....

Gabriel Bauer regisseerde 'Flirt', één van de finalefilms van de Green Film Making Competition 2012. De keuze van de locatie was opvallend en toch zeer duurzaam: De film is geschoten in een stadsbus van de GVB die op waterstof rijdt. Maar Gabriel en zijn crew vonden nog meer manieren om hun film mee te verduurzamen.

Zo huurden ze elektrische auto's, zorgden ze ervoor dat de crew carpoolde of met de fiets kwam, de catering was biologisch (via Spek en Bonen) en ze hadden een sponsordeal met OATshoes, de eerste en enige composteerbare schoen (zie p. 60). Voor de belichting is alleen natuurlijk licht gebruikt, met behulp van reflectieschermen en spiegels. De meeste mensen waren erg enthousiast.

Uiteraard waren er ook een paar mensen die aanvankelijk sceptisch reageerden. Maar Bauer denkt dat het wel goed is om 'pro-greeners' en 'no-greeners' bij elkaar in een team te hebben. Dat houdt elkaar scherp.

DE GROENE BOCHT

Voor de post-productie had Gabriël een bijzondere plek gevonden om 'Flirt' af te ronden: De duurzame vergader- en kantoorruimte De Groene Bocht, midden in de Amsterdamse grachtengordel. Duurzame ideeënplatform De Gezonde Stad, die daar kantoor houdt, bleek bereid om Bauer tijdelijk een werkplek te bieden. De twee locaties van De Groene Bocht hebben LED-verlichting, een brandstofcel (de BlueGen®) en een systeem om de energie mee te monitoren. Omdat de post-productie voornamelijk met behulp van computers gebeurt, is energiebesparing en gebruik van groene energie de meest voor de hand liggende duurzame ingreep in deze fase.

.....

*'Pro-greeners en
no-greeners in één team
houden elkaar scherp.'*

.....

IT'S A WRAP, PEOPLE!

De speech

De wrap party is het uitgelezen moment om te laten zien wat jullie duurzaamheidsstrategie voor resultaten heeft gehad. Hebben jullie je groene doelstellingen gehaald? Op welke manier heeft deze nieuwe manier van werken het proces nog meer beïnvloed?

TIP: OP HET LAATSTE CALLSHEET KUN JE ALVAST WAT FACTS AND FIGURES DELEN.

Zet het bier en de champagne koud en gooi de bio bitterballen in het vet. Want je hebt niet alleen een fantastische film gemaakt, maar je hebt die ook zo duurzaam mogelijk geproduceerd. En daar mag op gedronken worden!

De Nieuwe Band is een groothandel voor biologische levensmiddelen. Dus hier slaag je sowieso in je queeste naar eco-chips met eco-dip.
www.denieuweband.nl

DE BORREL TAFEL

Niet alle genotsmiddelen zijn even prettig voor mens en milieu. Dus als je je natural high met een goed gevoel wilt voortzetten richting tipsy bevelen wij deze dranken (en hapjes) aan.

Het Ur-bier van Gulpener is gemaakt van biologische hop, tarwe, graan en spelt. Je kunt kiezen uit Ur-Pilsner, Ur-Weizen en Ur-Amber. Proost! Kijk op www.opdetoekomst.nl voor meer informatie.

Geen feest compleet zonder bitterbal. Maar wacht, in een bitterbal zit vlees afkomstig uit de bio-industrie. Maar niet doen dan? Tuurlijk wel, maar kies voor de ballen van de Vegetarische Slager.
www.devegetarischelager.nl

Liever een wijntje? VLECK heeft een ruim assortiment met heerlijke wijnen, rechtstreeks geïmporteerd uit Frankrijk. Zonder gebruik van kunstmest en bestrijdingsmiddelen, geen toevoeging van zwavel, en mét maximale smaak! Check Vleck op hun webstek www.vleck.nl.

Ga je voor een non-alcoholische wrapparty? Bionade was wereldwijd de eerste biologisch geproduceerde frisdrank. Kijk op www.bionade.eu voor hun fruitige aanbod. De frisdranken van Thomas Henry zijn een pure smaaksensatie en de flesjes zien er supergoed uit! Verlekker je vast op www.thomas-henry.nl. (uiteraard zijn deze frisdranken ook een opperbste basis voor fijne cocktails...)

Hoe later de avond, hoe schoner het volk. Met een organic grain wodka van Rutte sluit je de avond in stijl af.
www.ruttespirits.com

The day after...

Reflecteer op het proces. Denk na over wat er goed werkte en niet. Wat je de volgende keer anders zou doen. Formuleer voor jezelf wat je de volgende keer anders wil doen.

En daarnaast zit je nu met een hele berg gebruikte kleding en props. Verkoop ze! Goed voor het budget, goed voor de promotie wanneer je dat handig inzet en goed als duurzaam teken aan de wand, want zo sluit je de film ook duurzaam af.

.....

DE TOEKOMST VAN DE NEDER- LANDSE FILMWERELD IS GROEN

INTERVIEW MARINA BLOK (NTR) EN
RENEE VAN DER GRINTEN (NEDERLANDS
FILMFONDS)

.....

Een eye-opener. Zo ervoer Marina Blok het toen ze hoorde over het implementeren van duurzaamheid in de filmindustrie.

‘Mensen hadden dat nog nooit eerder bedacht. Het leefde gewoon niet. Maar het kan dus wel. In film. Bij de televisie. In het theater.’ Blok, hoofd Drama bij de NTR, vertelt dat ze in de betrokkenheid van de NTR met de *Green Film Making Competition* vooral veel gedrevenheid en enthousiasme bij de deelnemers zag. ‘Ik denk omdat deze groep filmmakers hier goed mee uit de voeten kan. Ze zullen bij een korte film misschien eerder op zoek gaan naar vernieuwing, het verkennen van de grenzen in vorm en inhoud, dan bij het maken van een lange film.’ Het viel haar ook op dat de deelnemers open stonden voor elkaars ervaringen. ‘De filosofie van sharing. Men heeft bewondering voor elkaar. Iedereen is een pionier dus er heerste een gevoel van ‘wat kunnen we voor elkaar betekenen?’ De verandering in de *Green Film Making Competition* van competitie naar een samenwerking past daar mooi in.’

Het Nederlands Filmfonds is sinds twee jaar partner met de *Green Film Making Competition*. Filmconsulent Filmisch Experiment & Documentaire Renee van der Grinten is tevreden met hoe het verduurzamen in de Nederlandse filmwereld tot nu toe verloopt. ‘Het is nog erg pionieren natuurlijk. Het is niet heel duidelijk hoe je dat meteen aanpakt. Maar ik merk dat deze deelnemers door kleine stapjes te nemen steeds meer hun eigen groene richting bepalen. Dus geen waterflesjes, weinig printen en dat soort dingen. Daardoor ontstaat een bewustwordingsproces en ik denk dat de filmmakers dat meenemen naar hun volgende project. En naar de wereld buiten de

film.’ Ondanks dat ‘we’ een klein film-land zijn merkt Van der Grinten dat de filmindustrieën in het buitenland in ons geïnteresseerd zijn als het gaat om duurzaam produceren. ‘In landen als Duitsland en Frankrijk zijn ze meer bezig met hoe ze beleidsmatig ervoor kunnen zorgen dat de filmwereld verduurzaamt. Hier zijn we praktijkgericht. We experimenteren. Dat vindt het buitenland heel bijzonder om te zien.’

Blok en Van der Grinten zien de toekomst van de Nederlandse film met belangstelling tegemoet. Marina Blok zegt dat het lastig in te schatten is hoe snel de duurzame ontwikkelingen in de filmwereld zullen gaan. ‘Ik weet niet of we over tien jaar alleen nog maar groene films zullen maken. Deze processen gaan vaak langzaam en de sector is natuurlijk ook erg divers. Maar dit bewustwordingsproces tref je in de hele maatschappij aan, dus het kan niet anders of we produceren over een aantal jaar een stuk duurzamer dan nu.’ Van der Grinten onderstreept dat en merkt op dat gemeenten nu standaard vragen wat je groene plan is. ‘Dit is the way to go. De vraag is niet óf we ooit helemaal verduurzamen, maar wanneer.’ Marina Blok hoopt ook dat de groene golf zal overslaan op haar eigen medium, televisie. ‘Want ook daar wordt nog veel verspild. Je hebt natuurlijk wel programma’s die zich bezig houden met duurzaamheid maar of die zelf milieubewust geproduceerd worden, dat weet ik niet. Belangrijk is dat duurzaam produceren geen verplichting is. Maar wel een must.’

DRUKKERIJ

Drukkerij Wedding Proson uit Harderwijk verzorgde het drukwerk. Zij produceren CO₂-neutraal en nemen deel aan het duurzaamheidsprogramma van brancheorganisatie KVGGO. Zo compenseert de drukkerij de CO₂-uitstoot door bij te dragen aan de herplanting van bossen in Zuid-Amerika. Maar er zijn meer manieren waarop de drukkerij bijdraagt aan een betere wereld, vertelt directeur Carin Wormsbecher: 'Simpelweg doordat

we het licht in de kantine niet laten branden. En onze distributie zo efficiënt mogelijk inrichten, waardoor we geen ritje teveel rijden.' Eerlijkheid, transparantie en respect, dat zijn de waarden die Wormsbecher wil uitdragen met haar bedrijf. Daarom houdt de organisatie zich bezig met Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO), ook door mensen in dienst te nemen die een afstand tot de arbeidsmarkt hebben.

www.drukkerijwedding.nl

---

www.ecofont.com

LETTERTYPE

Naast het vertrouwde Times New Roman hebben we voor deze gids gebruik ook gemaakt van het lettertype Ecofont. Kort gezegd is Ecofont een techniek om inkt te besparen door kleine gaatjes te maken in de letters. In 2009 ontwikkelde Alexander Kraaij het idee van Ecofont: 'Het doel was om te kijken hoe je op inkt kunt besparen, zonder dat dit te zien zou zijn. Bedrijven die de techniek gebruiken, besparen gemiddeld 28 % op hun inkt. En als ze de slimme printbesparende software gebruiken die we aanbieden loopt dat op tot 50 %.' Mediabedrijven in binnen- en buitenland gebruiken Ecofont veelvuldig, zoals WPG Uitgevers en de Braziliaanse krant Diário do Comércio. De laatstgenoemde drukt zelfs de eerste letter van elke paragraaf groot af in Ecofont omdat zij het belangrijk vinden dat hun milieubesparende keuze zichtbaar is. Volgens Kraaij is het idee voor Ecofont mede vanuit duurzame overwegingen ontstaan: 'Inkt is heel giftig. Het bevat zware metalen en toxische stoffen. Deze komen in de lucht terecht en verontreinigen het grondwater. We leven met zeven miljard mensen op deze planeet en de grondstoffen raken op. Dus het is zaak om het milieu zo min mogelijk te belasten.'

FORMAAT

Form follows function. En in dit geval gaat de keuze voor het formaat van de gids gelijk op met de functie. *How to Green your Film Production (so far)* is namelijk op A5 formaat (14,8 x 21 cm) gedrukt. Deze afmeting is zeer efficiënt ten opzichte van het bruto papierformaat en de drukpers. Met andere woorden: er blijft zo min mogelijk restmateriaal over. Dat restmateriaal wordt overigens gerecycled, dus de netto afvalstand is gelijk aan nul.

PAPIER

PAPIER

Uiteraard kan een toelichting op het gebruikte papier niet achterblijven. De pagina's van het binnenwerk zijn van papier van Biotop. Dit is chloorvrij papier dat FSC-gecertificeerd is. Biotop wordt geproduceerd in Oostenrijk en draagt het EU Ecolabel en het Austrian Environmental Label. Het grijsboard van de omslag heeft eveneens het FSC-label.

ADVIES

En dan is er nog de man die dit project heeft begeleid, Tim Beijer. Met zijn bedrijf Tim Beijer Producties vormde hij de schakel tussen het team van het *Green Film Making Project* en de verschillende leveranciers. Beijers jarenlange ervaring in de grafische industrie zorgt ervoor dat hij een optimale match kan maken tussen de verschillende partijen. Hij kent elke drukkerij, papierleverancier en binderij, en weet precies wie voor elkaar geschikt zijn. Het zo efficiënt mogelijk inzetten van middelen is zijn core business. Naast printmedia houdt Tim zich ook bezig met digitale ontwikkelingen in de grafische sector, en hij treedt op als adviseur en projectleider.

timbeijerproducties.nl

HOW TO GREEN YOUR FILM PRODUCTION? (SO FAR)

COLOFON

/////

1.000 ex

100

© 2013

EINDREDACTIE Roos de Jager

REDACTIE Chai Locher, Wiendelt Hooijer

PRODUCTIE Dorien Grötzinger

TEKST Dagmar Holtman

ONTWERP Natasha Tastachova

DRUKWERKBEGELEIDING Tim Beijer Producties

DRUKWERK Drukkerij Wedding Proson

Ministerie van Economische Zaken

ASN BANK
VOOR DE WERELD VAN MORGEN

ntr:

